

PIO

SKOGS- & TRÄVARU-
FABRIK

NORRLANDS-ÅGEN

Timmersvansen betraktas nästan som souvenir i dagens handel. Foto: Gunne Sundström.



**LOKALA
HORISONTEN**
Åke Ottosson

Timmersvansen en jämtländsk uppfinning

TIMMERSVANSEN tycks ha varit en jämtländsk uppfinning. Före motorsågens entré i skogsarbetet var svansen det muskelkrävande hjälpmedel karlar svettades fram sågtimmer, massa- och brännved med.

Året runt sjöng det i skogen när sågen åt sig genom träden. Sommartid i konkurrens med fågelsången, som var rikare än sen de kemiska bekämpningsmedlen kom i bruk. Murriga vintermorgnar spelade svansen före ljusningen, från huggare som kavat till snötyngda träd. Det var en konst att fila och skränka redskapet så arbetet under ackordspiskan gick snabbare.

Den för bygdehistoria så intresserade prästen Elov Boman ägnade under tiden i

Offerdal forskarmöda åt just timmersvansens historia. Han liste, pratade med ortsbör — och skrev.

Där finns historien om hur avverkningar för industrin började med lite klumpiga yxor. De tillverkades hemma i smedjor, men framför allt vid Rönnöfors och Aflohammars bruk.

Sedan kom stocksågen med två handtag. Först i slutet av 1800-talet dök timmersvansen upp. Byggmästare Jonas Eriksson Landén i Alsen (född i Näskott 1853 och död i Offerdal 1931) var iderik. Möjligen kan någon annan i samma veva ha kommit på samma tanke, garderar Elov Boman.

Så här gjorde Landén: Han klippte om en gammal stocksåg. Jonas Ersä, som offerdalingarna kallade honom, tillverkade sin modell 1887 och 1888. Den sände han till Stridsberg & Björe i Troll-

hättan. Och beställde ett halvt dussin sågar enligt modellen. Samtidigt erbjöds firman tillverknings- och försäljningsrätten mot en liten ersättning.

MODELLEN FRÅN Offerdal påminde i formen rätt mycket om senare tiders svansideal. Men firman i Trollhättan skrev: Vi reflekterar inte på uppfinningen. Sågar är odugliga. De går inte sälja. Sex exemplar skulle dock sändas till Landén om han betalade i förskott.

Han skickade pengar, fick sågarna, åkte omkring och demonstrerade dessa i skogs-kojorna. Men skogsarbetarna var inte lättflirtade utan reserverade mot nymodigheter. Först 1900—1901 kom stora beställningar på timmersvansar konstruktören i Jämtland kläckt idén till — och som han lejde Anders Wikstrand i Alsen och dennes broder att snickra handtag till.

Men uppfinnaren klarade inte mer förskott till firman i Trollhättan. Timmersvansen blev dock en massartikel tillverkad även utomlands.

LANDEN LYCKADES inte skörda något av sin idé. Han fick inte ens ersättning för ritningar, eller hjälp att söka patent. Fabrikerna tog vinsten. Inte ens erbjuden försäljning i Norrland kunde Eriksson Landén få loss rörelsekapital till.

I dag är timmersvansen "Norrlandssågen" från Stridsberg & Björk nästan inte efterfrågad i handeln. Den kostar drygt 200 kr — och betraktas närmast som souvenir, nämner en järnhandlare.

I **SENASTE NUMRET** av Östersunds kyrkblad, som redaktör Per Hallström sin vana trogen hanterar kärleksfullt och med journalis-

tiskt nyhetssinnad hand, finns en påminnelse om kulturburbari, som inte fick blomma ut. Före kyrkoherden Gösta Bjermquist nämner apropå den renoverade gamla kyrkan att det efter 1940 års sommarinvigning av Stora kyrkan fanns de som ville riva den gamla helgedomen och ersätta den med en minnessten!

Visserligen var gamla kyrkan nedsliten, eftersatt och nära att bli glömd. Men i en insamling rullade 140.000 kr in till upprustning. Rivnings-iden kom aldrig över fantasivallen.

KYRKOHISTORISKT noggranne Hallström nämner i en översikt om de fem kyrkoherdar församlingen haft sedan den 1912 bröts ur Brunflo och blev självständig enhet om speciellt den förste — Gustaf Ohrstedt. Denne skapade en gruva för forskare i Östersunds kyrko-

historia. Som emeritus ronskrev Ohrstedt vad han mellan 1895 och 1935 sparade av sitt författande. Det blev 2.000 maskinskrivna kvartalsidor, i elva bundna band.

I kyrkobladet sticker kyrkoadjunkt Thelma Olsson allt annat än plastblommor i handen på kyrkomusikern Hans Erik Dahlgren för att sång och musik i så hög grad präglar verksamheten i Marielundskyrkan. Och en för ett kyrkblad lite ovanlig notering lämnar vänlige kyrkoherde Einar P. Öberg, som lämnar tjänsten 1 september i år, i återblicken på 1980.

Kyrkliga vigslar minskade, borgerliga ökade under året — i jämförelse med genomsnittet under 70-talet.

Det är en detalj de 16.000 hushållen i församlingen får veta. De hushåll som blivit fler, men med färre medlemmar i varje under senare år.